

Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №61
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)
«31» шілдеге» 2024 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «30» шілде күні 20 сағаттан «31» шілде күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 30.07.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Калманбаева Р.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Букабаева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «31» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 21-26 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 13-18 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай, бұршақ. Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 25-30 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай, бұршақ. Солтүстік-батыстан жел соғады 9-14, кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, күндіз 24-29 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 16-21 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с болады. Ауа температурасы түнде 14-19, күндіз 27-32 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с болады. Ауа температурасы түнде 14-19, күндіз 27-32 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, күндіз екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 22-27 градус жылы болады.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, күндіз екпіні 15-20 м/с. Ауа температура-сы түнде 13-18, күндіз 24-29 градус жылы болады.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жел оңтүстік-шығыстан солтүстік-батысқа ауыспалы, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 16-21 жылы, күндіз 35-40 градус қатты ыстық.
Сауыр	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жел солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, түнде кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 8, күндіз 25-30, кей жерлерде 18 градус жылы.
Тарбағатай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жел солтүстіктен, солтүстік-шығыстан соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 28-33 жылы, кей жерлерде қатты ыстық 36 градус.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Түнде және таңертен кей жерлерде тұман. Жел солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, түнде кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 16-21, кей жерлерде 12 градус жылы, күндіз 29-34, кей жерлерде 25 градус жылы.

2024 жылғы 30 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы бақыланды. Мыңжылқы МС – Кіші Алматы ө., Сарысай ө. сағасынан төмен – Кіші Алматы ө., Көлден 1.1 км биіктікте – Үлкен Алматы ө. және Талғар қ. – Талғар ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 4 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 11 °С-тан 29 °С оң мән аралығында. 30 шілдеде таңғы сағат 5 те нөлдік изотерма 5255 м биіктікте болды.

**2024 ж. "30" шілдедегі
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 29.07	Мин. 29.07	08 сағ. 30.07	Күндіз 29.07	Түнде 30.07	Орт. 29.07	08 сағ. 30.07	Орт. 29.07	Макс. 29.07	08 сағ. 30.07		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	17.5	10.9										
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС ГБ	3017			13.0			275	274				+2	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			17.0			576	575				0	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	25.5	14.8										
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			20.0			284	284	3.79	4.13	3.78	+3	*
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			22.0			123	119				0	*
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			23.0			49	49	0.12	0.12	0.12	0	*
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			21.0			196	195	3.22	3.30	3.13	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			23.0			251	250				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктікте ГБ	2654			20.0			325	322	5.88	7.37	4.72	+1	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			21.0			280	280				0	*
12	Құмбел	саға ГБ	2150			18.0			95	94				0	*
13	Проходная	саға ГБ	1422			21.0			290	286	4.30	4.68	3.57	-2	*
14	Терісбұтақ	саға ГБ	1362			29.0			214	214	1.19	1.19	1.19	0	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			24.0			313	312	12.1	12.4	11.8	0	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			25.0			132	129	15.9	17.4	14.3	0	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			24.0			234	233				0	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			24.0			216	214				+4	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	21.5	11.2				456	470				+19	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				18.0			141	131				+7	3
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				20.0			249	249	16.2	16.2	16.2	0	*
22	Мерке	Улбугуй қыс. ГБ							142	140	1.18	1.24	1.13	0	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

«31» шілдеге» 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағына жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жоғары. Нөлдік изотерма таңғы сағат 5-те 5255 м биіктікте болды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы төмендеуде, бірақ бұрынғыдай жоғары. Кей жерлерде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай. Іле Алатауында қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз. Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін сел түзуші факторлардың критерийлеріне жеткен кезде дауылды ескерту беріледі.
	Күнгеі Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай. Күнгеі Алатауының қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
	Теріскей Алатау	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде жаңбыр, кей уақыттарда қатты жаңбыр (1-29 мм), найзағай. Теріскей Алатауының қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жоғары. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Мұздықтардың еруі жоғары. Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 2000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Қар жамылғысы мен мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша)

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша)

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдылығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік</p>	<p>Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлттының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.